

אמר רב הונא: מאי טעמא, מהו מקורו דרבי יוחנן בן ברוקה?

דכתיב [ויקרא כג] "כפת תמרים", ולפי הקריאה הוא לשון רבים, שהוא לפחות שנים, ללמדך:

כפת אחת ללולב, וכפת אחת למזבח.

ורבנן אמרי: כפת כתיב, ולפי הכתיבה הוא לשון יחיד.

רבי לוי אומר: טעמו של רבי יוחנן בן ברוקה שמביאים חריות של דקל אין לה מקור מהמקרא, אלא סברא הוא, שהתמר הוא סימן יפה לשבחן של ישראל.

לפי שנמשלו ישראל כתמר: מה תמר זה אין לו אלא לב אחד (4) — אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

אמר רב יהודה אמר שמואל: ברכת לולב שבעה, וברכת סוכה יום אחד.

מאי טעמא?

לולב, דמפסקי לילות מימים את חיובו, שאין מצות לולב נוהגת בלילה — כל יומא, מצוה באפיה נפשיה הוא, ומברכים עליה מחדש.

סוכה, דלא מפסקי לילות מימים, שמצותה בין ביום ובין בלילה — כולהו שבעה ימים כחד יומא אריכא דמו, ובברכה אחת יוצאים ידי קיום המצוה האחת המתמשכת.

ורבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: סוכה שבעה לברכה. ולולב יום אחד.

מאי טעמא?

סוכה שמצותה דאורייתא כל שבעה — מברכים עליה כל שבעה.

לולב שמצותו בגבולין מן התורה היא רק ביום הראשון, ובשאר הימים מצותו היא רק דרבנן, וזכר למקדש — סגוי ליה, דיו בברכה כחד יומא.

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אחד זה ואחד זה שבעה.

אמר רב יוסף: נקיט דרבה בר בר חנה בירך, שמברכים על סוכה בכל שבעת הימים, ולא רק בפעם הראשונה כדברי שמואל.

היות דכולהו אמוראי, כולל רבין, שחולק על רבה בר בר חנה בענין ברכת הלולב לדעת רבי יוחנן — קיימי בוותיה, סוברים כולם כדעת רבה בר בר חנה בדעת רבי יוחנן, שברכת סוכה היא כל שבעה.

ובמחלוקת בין שמואל ורבי יוחנן — יש להכריע כרבי יוחנן.

מיתיבי לרבה בר בר חנה, הסובר שלדעת רבי יוחנן מברכים על הלולב יום אחד ועל סוכה שבעה, מברייתא, ששינונו בה להיפך:

דתניא: העושה לולב לעצמו [ולא העושה מ-א] סוכה לאחרים], אומר בערב יום טוב: ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

נטלו לצאת בו ביום טוב, אומר: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב.

4. כאן ביאר רש"י ש"מח" האילן נמצא רק בגזעו ולא מתפצל לענפיו. ואילו רש"י במגילה

ואף על פי שבירך עליו יום ראשון — חוזר ומברך כל שבעה.

העושה סוכה לעצמו מערב יום טוב, אומר: ברוך שהחיינו וקיימנו.

וכאשר נכנס לישב בה בחג הסוכות, אומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה.

וכיון שבירך יום ראשון — שוב אינו מברך.

קשיא לולב אלולב. שלפי הברייתא ברכתו שבעה, ואילו לפי רבי יוחנן [לדעת רבה בר בר חנה] ברכתו יום אחד.

קשיא סוכה אסוכה! שלדעת הברייתא ברכתה פעם אחת, ואילו לפי כל האמוראים בדעת רבי יוחנן ברכתה כל שבעה.

ומסייגת הגמרא את הקושיה:

בשלמא לולב אלולב לא קשיא; לפי שיש לחלק:

כאן, בברייתא, מדובר בזמן שבית המקדש קיים, ובמקדש היתה מצותו מן התורה כל שבעה, ולכן היו מברכים עליו במקדש כל יום, וכדברי רבי יוחנן, שמחלק בין ברכה בכל פעם על מצוה דאורייתא לברכה על מצוה מדרבנן.

כאן, בדברי רבי יוחנן, מדובר בזמן שאין בית המקדש קיים, שאז מצות לולב בשאר הימים היא רק זכר למקדש, מדרבנן, ולכן אין חוזרים ומברכים עליו בכל יום.

אלא סוכה, שהיא מן התורה, ולדעת

הברייתא מברכים עליה רק פעם אחת, אסוכה, על ברכת הסוכה כל שבעה לפי רבי יוחנן — קשיא!

ומשנינן: תנאי היא, שנחלקו אם ברכת הסוכה היא רק בפעם הראשונה או כל שבעה, ורבי יוחנן סובר כדעת האומר כל שבעה.

דתניא: ברכת תפילין — כל זמן כל פעם שחולץ את התפילין ומניחן מחדש מברך עליהן, דברי רבי. וכמותו סובר רבי יוחנן בסוכה, שבכל פעם מברך מחדש, כמו תפילין שחלצן והניחן מחדש.

וחכמים אומרים: אינו מברך אלא פעם אחת, בהנחתן שחרית, בלבד. וכן בסוכה, מברך בפעם הראשונה בלבד.

אתמר, אביי אומר: הלכתא כרבי.

ורבא אומר: הלכתא כרבנן.

אמר רב מרי, ברה דבת בן בתו של שמואל: חזינא ליה לרבא דלא עביד כשמעתיה, ראיתי את רבא שלא נהג כדבריו למעשה, לברך על התפילין רק פעם אחת. אלא נהג כאביי, שהלכה כרבי. כי ראיתיו כיצד היה מקדים לקום בבוקר, וקאי ועייל לבית הכסא. ונפיק, ומושי ונוטל ידיה, ומנח תפילין, ומברך בפעם הראשונה על הנחת תפילין.

וכי איצטריך זימנא אחרינא לצאת, שוב עייל לבית הכסא, ונפיק, ומושי ידיה, ומנח תפילין ומברך גם על ההנחה בפעם השניה, שלא כדבריו שהלכה כרבנן.

יצחק היינו הם כמו דבריו רבי יהושע בן לוי, ובמה הוא נחלק עליו!

ומשנינן: אכן לא נחלק רבי יצחק על רבי יהושע בן לוי. ואימא: וכן אמר רבי יצחק.

וממשיכה הגמרא: ואף רב סבר: כל שבעה מצות לולב לברכה, אף על גב שחיובו הוא רק מדרבנן.

ויש לנו ללמוד זאת ממה דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב: המדליק נר של חנוכה צריך לברך עליו, על אף שמצות הדלקת נר חנוכה היא רק מדרבנן.

ומכאן יש לנו ללמוד שהוא הדין לפי רב, שצריך לברך על הלולב כל שבעה.

רבי ירמיה אמר: הרואה נר של חנוכה דולק בפתח הבית של ישראל אחר, והוא לא הדליק בביתו — צריך לברך על הראיה הראשונה.

והוינן בה: מאי מברך על הראיה?

אמר רב יהודה: יום ראשון, המדליק — מברך שלש, על ההדלקה, על הנסים ושהחיינו. ואילו הרואה שאינו מדליק — מברך שתיים, על הנסים ושהחיינו.

מכאן ואילך, מדליק מברך שתיים, להדליק ושעשה נסים, ורואה מברך אחת, שעשה נסים בלבד.

ועתה דנה בחיוב הברכה של נר חנוכה:

ומאי מברך — ברוך אשר קדשנו כמצותיו וצונו להדליק נר חנוכה.

ואנן נמי — כרבי, הסובר שיש לברך בכל פעם על הנחת תפילין, עבדינן, ולכן אנחנו מברכין כל שבעה על הסוכה, וכן מברכים על הלולב בכל יום.⁽¹⁾

אמר מר זוטרא: הזינא ליה לרב פפי, דכל אימת, בכל פעם, דמנח תפילין — מברך.

רבנן דבי רב אשי, כל אימת דמשמשי בהו בתפילין מברכי, היות וחייב אדם למשמש בהם בכל שעה, כדי שלא יסיח דעתו מהן.

אמר רב יהודה אמר שמואל: מצות לולב היא כל שבעה, לחיוב ברכה.

ורבי יהושע בן לוי אמר: רק ביום ראשון מצות לולב מחייבת ברכה, כיון שהוא ניטל בו בגבולין מן התורה.

אבל מכאן ואילך אין מברכים עליו, היות וחיובו בשאר הימים הוא רק מכח "מצות זקנים", שתיקן רבן יוחנן בן זכאי וסיעתו כזכר למקדש.

ורבי יצחק אמר: כל יומא הוא מצות זקנים.

ותמהינן: וכי אפילו יום ראשון לדברי רבי יצחק הוא רק מדרבנן?

והא קיימא לן דיום ראשון, מצות לולב היא מדאורייתא בגבולין!

ומשנינן: אימא הכי אמר רבי יצחק: כל שאר הימים לולב מצותו היא מצות זקנים, בר חזק מיום ראשון, שאז מצותו היא מן התורה.

ותמהינן על התירוץ הזה: אי הכי, דברי רבי

1. כתב רש"י שאנו מברכים גם על לולב כל שבעה, אע"ג שהוא רק מדרבנן, כמו שאנו

והיכן צוננו זאת בתורה, והרי כל החיוב של הדלקת הנר הוא מדרבנן!?

מהאמור בפרשת שופטים [דברים פרק יז]:

”ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך.

על פי התורה אשר ירוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה. לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין או שמאל”.

ורב נחמן בר יצחק אמר מהכא: [דברים לב] “שאל אביך ויתרך”.

רב נחמן בר יצחק מתני לה בהדיא, שכך אמר רב במפורש, ואין צורך ללמוד זאת מדבריו בנר חנוכה: כל שבעה מצות לולב.

תנו רבנן: העושה סוכה לעצמו, אומר: ברוך שהחיינו בו.

נכנס לישב בה, אומר: ברוך אשר קדשנו בו.

היתה הסוכה עשויה ועומדת, אם יכול לחדש בה בעשייתה דבר לפני החג, מחדש, ומברך על העשיה המחודשת לפני החג, ברכת שהחיינו.

אם לאו — לבישכנס לישב בה, מברך שתיים, לישב בסוכה ושהחיינו.

אמר רב אשי: חזינא ליה לרב כהנא דקאמר לחו לבולחו, לברכת לישב בסוכה ושהחיינו, אכסא דקדושא על כוס הקידוש.

תנו רבנן: היו לפניו מצות הרבה, אומר:

ברוך אשר קדשנו במצותיו וצוננו על המצות.

רבי יהודה אומר: מברך על כל אחת ואחת בפני עצמה.

אמר רבי זירא, ואיתימא רבי חנינא בר פפא: הלכתא כרבי יהודה.

ואמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: מאי טעמא דרבי יהודה?

למד זאת מדכתיב [תהלים סח] “ברוך ה' יום יום”.

וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו?

אלא בא הכתוב לומר לך: בכל יום ויום — תן לו ברכות מעין ברכותיו. בשבת יש לברך ברכות של שבת, וביום טוב ברכות של יום טוב, ולהזכיר בהן מעין המאורע של יום טוב, וביום חול ברכות חול.

הכא נמי בכל דבר ודבר של מצוה — תן לו מעין ברכותיו.

ואמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: בא וראה, שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם.

מדת בשר ודם, כלי ריקן

מחזיק את מה שניתן בו, ואילו כלי מלא מ-ב אינו מחזיק את מה שיוסיפו על מילואו.

אבל מדת הקדוש ברוך הוא היא הפוכה:

מברכים על נר חנוכה ומגילה, כי רב ושמואל סוברים כך בלולב, ורבין בשם רבי יוחנן גם אמר כך.